

## VEDYBŲ SUTARTIES VIETA SUTARČIŲ SISTEMOJE

**Doktorantas Michail Cvelich**

Lietuvos teisės universiteto Teisės fakulteto Civilinio proceso katedra  
Ateities g. 20, 2057 Vilnius  
Telefonas 71 45 93  
Elektroninis paštas [stcpk@ltu.lt](mailto:stcpk@ltu.lt)

*Pateikta 2002 m. balandžio 14 d.*

*Parengta spausdinti 2002 m. gegužės 23 d.*

*Recenzavo Lietuvos teisės universiteto Teisės fakulteto Civilinio proceso katedros profesorius dr. **Pranas Vytautas Rasimavičius** ir šio fakulteto Tarptautinės teisės ir Europos Sąjungos teisės katedros docentas dr. **Audrius Paksas***

### S a n t r a u k a

Straipsnyje kompleksiskai nagrinėjamas naujas Lietuvos civilinėje ir šeimos teisėje vedybų sutarties institutas, mėginama atskleisti jo prigimtį ir vietą teisės sistemoje bei santykį su santuokos institutu. Daugiausia dėmesio skiriama vedybų sutarties kaip civilinio sandorio rūšies koncepcijai, detaliam aptariant bendrų sutarčių teisės bei sandorių galiojimo principų taikymo vedybų sutarčiai mastą ir jų transformavimosi būtinumą. Daugiausia taikant sisteminių ir lyginamąjį tyrimo metodus bandoma išryškinti vedybų sutarties specifinius bruožus bei ypatumus, kurie neleidžia jos tapatinti su kitais komerciniais sandoriais. Straipsnį galima santykinai suskirstyti į kelias dalis: 1) vedybų sutarties subjektinės sudėties klausimai; 2) sutarties laisvės principo taikymo vedybų sutarčiai mastas; 3) vedybų sutarties galiojimo laiko atžvilgiu klausimas, jos nutraukimas ir pripažinimas negaliojančia; 4) atsakomybė už vedybų sutarties pažeidimus; 5) vedybų sutarties atribojimas nuo panašių sandorių.

Įsigaliojus naujam Civiliniam kodeksui reikia kalbėti apie kokybiškai naują požiūrį į šeimos teisinių santykių reguliavimą. Tai visų pirma pasireiškia šeimos ir kitų civilinių teisinių santykių giminingumo akcentavimu, atsisakant teisės šaltinių dualizmo, atitinkamai susiaurinant anksčiau vyravusio imperatyvinio metodo veikimą ir vis labiau laisvės paliekant teisinių santykių subjektams. Pripažinus minėtą teisinių santykių giminingumą visi bendrieji civilinės teisės principai, taip pat ir tokie fundamentalūs kaip dispozityvumo ir sutarties laisvės, taikytini, arba jų taikymas išplečiamas ir šeimos teisiniams santykiams, žinoma, atsižvelgiant į jų specifiką. Pažymėtina, kad kaip pačios santuokos pagrindą naujasis Civilinis kodeksas aiškiai pripažįsta sutartį. Viena iš novelų, kur ryškiai atsispindėjo dispozityvumo ir sutarties laisvės principai, yra turtinių santykių reglamentavimas šeimoje ir konkrečiai – suteikimas teisės sutuoktiniams ar asmenims, ketinantiems susituokti, teisės pakeisti įstatymo nustatytą jų turto teisinį režimą vedybų sutartimi. Vedybų sutarties institutas turi perspektyvą tapti labai svarbiu šeimos turtinių santykių raidos bei, kas ne mažiau reikšminga, dėmesio santuokai, kaip tradiciniam šeimos sukūrimo pagrindui, pritraukimo veiksmu.

Aiškumo dėlei vertėtų pradėti nuo apibrėžimo. Šiek tiek praplečiant bei tikslinant Lietuvos Respublikos civilinio kodekso pateikiamą sąvoką, vedybų sutartimi reikėtų laikyti sutuoktinių ar asmenų, ketinančių susituokti, susitarimą, nustatantį jų turtines teises santuokos metu, taip pat (arba) santuokos nutraukimo ir (ar) separacijos atveju.

Savo teisine prigimtimi vedybų sutartis yra civilinis teisinis sandoris, turintis tiek bendrus visiems sandoriams, tiek ir specialius tik jam būdingus bruožus. Kaip ir kiekvienas sandoris, vedybų sutartis turi atitikti svarbiausius sandorių galiojimo reikalavimus. Šie reikalavimai yra: 1) šalių veiksnumas; 2) valios išreiškimo laisvė; 3) sutarties turinio teisėtumas; 4) nustatytos formos laikymasis. Toliau mėginsime atskleisti šių reikalavimų taikymo vedybų

sutarčiai specifika. Vedybų sutarčiai taip pat taikytinos sutarčių teisės normos dėl sutarčių sudarymo, pakeitimo ir nutraukimo bei normos, reglamentuojančios sandorių negaliojimą bei pripažinimą negaliojančiais. Rūšiniu požiūriu vedybų sutartį galima priskirti prie 1) dvišalių; 2) konsensualinių; 3) kauzalinių; 4) (ne)terminuotų; 5) (be)sąlyginių; 6) asmeninio pobūdžio sutarčių.

Atskirų Civilinio kodekso normų analizė leidžia išskirti specifinius vedybų sutarties šalių požymius. Nors iš kodekso pateikto apibrėžimo jos šalimis yra tik sutuoktiniai, toks požiūris akivaizdžiai būtų per siauras, turint omeny, kad užsienio šalių praktikoje labiau paplitusios ikivedybinės sutartys, kurias sudarantys asmenys dar nėra susituokę. Tačiau šis klausimas nėra atsitiktinis. Mokslinių teorijų, laikančių, kad vedybų sutartis nėra sudaryta, kol nesudaryta santuoka, atstovų nuomone, vedybų sutarties šalimis gali būti tik sutuoktiniai [4, p. 105]. Kalbant apie ikivedybinę sutartį ryškėja vienas pagrindinių klausimų – ar tokią sutartį turi būti leidžiama sudaryti tik nustačius aiškų ketinimą ateityje sudaryti santuoką? Teisinėje literatūroje galima aptikti tiek teigiamų [5, p. 76], tiek neigiamų atsakymų [6, p. 71]. Kaip siejasi tarpusavyje ikivedybinė sutartis ir būsimoji santuoka? Viena vertus, toks santykis yra aiškus ir vienpusiškas: santuoka yra būtina ikivedybinės sutarties įsigaliojimo sąlyga, tačiau pati santuoka ir jos galiojimas visiškai nepriklauso nuo ikivedybinės sutarties sudarymo [7, p. 125]. Vis dėlto ikivedybinės sutarties sudarymas galėtų turėti įtakos ir būsimai santuokai, atsižvelgiant į kai kurias Civilinio kodekso naujoves. Kaip pavyzdį galima paminėti sužadėtuvių institutą. Nesudarius santuokos, ikivedybinė sutartis galėtų būti rimtu argumentu įrodinėjant susitarimo tuoktis faktą ir reikalaujant atlyginti turėtus nuostolius. Galima netgi kalbėti apie atitinkamos prezumpcijos įvedimą. Turint omeny notarinės formos reikalingumą, ikivedybinės sutarties sudarymas galėtų būti laikomas viešų susitarimu tuoktis. Toks požiūris nėra atsitiktinis. Jis susijęs su susitarimo tuoktis viešumo požymio problema. Mūsų Civilinis kodeksas viešomis sužadėtuvėmis pripažįsta tik civilinės metrikacijos įstaigai paduotą pareiškimą dėl santuokos registravimo. Kitų šalių teisėje viešumo požymis traktuojamas plačiau, pavyzdžiui, Italijos civilinis kodeksas viešajam susitarimui tuoktis priskiria reikiamai įformintą viešą dokumentą – notarinį ar jam prilyginamą [8, p. 24].

Santuokos sudarymo ketinimo pripažinimas būtinu (nors ir numanomu) ikivedybinės sutarties elementu siejasi taip pat su kitais klausimais. Ar asmens galėjimas sudaryti ikivedybinę sutartį priklauso nuo santuokinio veiksnio, ar reikėtų vadovautis bendromis normomis dėl sutartinio veiksnio? Kitaip tariant, ar taikytinas principas *habilis ad nuptias, habilis ad pacta nuptialia* (turintis teisę tuoktis taip pat turi teisę sudaryti vedybų sutartį), ar pripažintina, kad gali būti situacijų, kai asmuo teisiškai negali sudaryti santuokos, bet gali sudaryti ikivedybinę sutartį ir atvirkščiai? [7, p. 123]. Nepilnametis pagal Civilinį kodeksą (3.102 str. 3 d.) gali sudaryti tik poveidybinę sutartį. Ar šis kategoriškas apribojimas yra pateisinamas visais atvejais? Minėta norma neatsižvelgia į naujai įvestą emancipacijos institutą. Emancipuotas nepilnametis turi teisę pats tvarkyti savo turtinius reikalus, ir, jei nesietume galėjimo sudaryti ikivedybinę sutartį su santuokiniu veiksniumu, minėtoji CK 3.102 straipsnio 3 dalies norma nepagrįstai ribotų emancipuoto nepilnamečio teises. Kita vertus, pripažinus *habilis ad nuptias...* principo taikymą reikia atsakyti į papildomą klausimą: ar emancipacija preziumuoja ir santuokinio veiksnio įgijimą? Jei taip, CK 3.102 straipsnio 3 dalis vėlgi būtų neteisinga emancipuoto nepilnamečio atžvilgiu.

Kalbant apie kitus (neemancipuotus) nepilnamečius, vėl reikia išnagrinėti du galimus atvejus. Padarius prielaidą, kad galėjimas sudaryti ikivedybinę sutartį susijęs su santuokiniu veiksniumu, reikia prisiminti, kad teismo leidimu asmuo gali tuoktis ir nesulaukęs pilnameystės. Kyla klausimas, ar nevertėtų leisti sudaryti ikivedybinę sutartį tiems nepilnamečiams, kurie yra gavę teismo leidimą tuoktis? Žinoma, atsižvelgiant į tai, kad toks leidimas dar nesuteikia visiško veiksnio, logiškas būtų reikalavimas gauti tėvų ar rūpintojų sutikimą sudaryti tokią sutartį. Kita vertus, jei santuokinio veiksnio nelaikytume būtina prielaida ir vadovautumėmės bendromis normomis dėl sutarčių sudarymo, ar nepilnamečiai negalėtų sudaryti ikivedybinę sutartį, kaip ir bet kokią kitą, tėvų ar rūpintojų sutikimu? Juk įstatymas faktiškai leidžia sudaryti vedybų sutartį prieš neribotą laiką iki santuokos. Kas gi trukdo nepilnamečiui tapti jos (sutarties) šalimi, juo labiau, kad sutartis vis tiek negalios? Atrodo, tokiu atveju pati

vedybų sutartis netektų prasmės. Be to, būtų sukeltas teisinis neaiškumas ir painiava. Taigi galėjimo sudaryti vedybų sutartį ir santuokinio veiksnio ryšys atrodo akivaizdus.

Vertėtų atkreipti dėmesį į ribotai veiksnų pilnamečių asmenų galėjimą sudaryti vedybų sutartį. Civilinis kodeksas šiuo atžvilgiu nėra visiškai aiškus. Viena vertus, CK 3.102 straipsnio 4 dalyje nurodoma, kad tokiam asmeniui reikalingas rašytinis jo rūpintojo leidimas. Tokia nuostata atrodo logiška ir visiškai atitinka bendruosius sandorių sudarymo reikalavimus. Abejonių kelia faktas, kad minėta norma kalba tik apie ribotai veiksnų sutuoktinį. Ar tai reiškia, kad ribotai veiksnus asmuo, kaip ir nepilnametis, galėtų sudaryti tik poveidybinę sutartį? Tokia pozicija būtų neteisinga dėl kelių priežasčių. Pirma, ribotai veiksnus asmuo, skirtingai nuo nepilnamečio, gali tuoktis be apribojimų, todėl, taikant principą *habilis ad nuptias...*, draudimas jam sudaryti ikivedybinę sutartį būtų nelogiškas. Antra, skirtingai nuo nepilnamečio, ribotai veiksnus asmens santuoka nepanaikina jo veiksnio apribojimo, taigi jo teisinė padėtis sandorių sudarymo prasme nesikeičia (greičiausiai šią aplinkybę ir siekia pabrėžti CK 3.102 str. 4 d.). Trečia, Civilinio kodekso nuostata dėl riboto veiksnus asmens galėjimo sudaryti vedybų sutartį nėra tokia kategoriška, kaip nepilnamečio atžvilgiu, todėl akivaizdžiai egzistuoja galimybė vadovautis bendromis normomis dėl sandorių sudarymo ir pripažinti ribotai veiksniam asmeniui teisę sudaryti ikivedybinę sutartį.

Skirtingai nuo ribotai veiksnus asmens, neveiksnus asmuo neturi teisės sudaryti santuoką, todėl suteikimas jam teisės sudaryti ikivedybinę sutartį būtų beprasmis. Tačiau jeigu asmuo pripažįstamas neveiksniu jau po santuokos sudarymo, ar gali jo globėjas sudaryti jo vardu vedybų sutartį su kitu veiksnium sutuoktiniu. Nors užsienio literatūroje tokia galimybė pripažįstama [9, p. 157], atsakymas turėtų būti neigiamas. CK 3.240 straipsnio 2 dalis nustato globėjo teisę sudaryti globotinio vardu visus būtinus sandorius. Vargu, ar vedybų sutartis priskirtina prie tokių sandorių.

Pagaliau reikėtų aptarti galimybę pasinaudoti atstovavimo institutu sudarant vedybų sutartį. Iš to, kas buvo pasakyta anksčiau, darytina išvada, kad atstovavimo pagal įstatymą institutas vedybų sutarties atžvilgiu Lietuvoje netaikytinas. Dėl sutartinio atstovavimo teorijoje nuomonės išsiskiria. Autoriai, priskiriantys vedybų sutartį prie griežtai asmeninio pobūdžio sandorių, neigia sutartinio atstovavimo galimybę [6, p. 70; 10, p. 57–58]. Sutartinis atstovavimas draudžiamas, pavyzdžiui, Latvijoje [14, p. 61]. Kiti autoriai, nematantys didesnio skirtumo tarp įprastų komercinių sandorių ir vedybų sutarties, pripažįsta galimybę ją sudaryti per atstovą [10, p. 58].

Nurodant sutarties laisvės principą kaip vedybų sutarties pagrindą reikia turėti omeny, kad ši sutartis gali turėti esminės įtakos ne tik pačių jos šalių – sutuoktinių, bet ir trečiųjų asmenų, visų pirma vaikų, interesams. Ne mažiau svarbu apsaugoti ir potencialiai silpnosios sutuoktinio interesus. Pagaliau sutartimi negalima pakeisti imperatyvių teisės normų, ginančių viešąją tvarką. Nors šeimos teisinių santykių reguliavimo liberalizavimas naujame Civiliniame kodekse yra akivaizdus, valstybės bei visuomenės, t. y. viešasis, interesas šioje srityje lieka klasikinis. Dėl šių priežasčių sutarties laisvės principo turinys čia yra siauresnis nei sudarant bet kokią kitą civilinę sutartį. Visų pirma Civilinis kodeksas nustato baigtinį sąrašą įstatymo nustatyto sutuoktinių turto teisinio režimo pakeitimo alternatyvų (3.104 str. 1 d.). Šį reikalavimą iš dalies sušvelnina galimybė derinti šias alternatyvas taikant jas atskiroms turto dalims ar net konkreitiems daiktams (3.104 str. 2 d.). Antra, įstatymas imperatyvia forma kontroliuoja vedybų sutarties turinį, numatydamas nemažai draudimų bei apribojimų (3.105 str.). Trečia, siekiant apginti silpnosiosios sutuoktinio bei nepilnamečių vaikų interesus yra išskiriamas turtas, kurio režimas apskritai negalėtų būti pakeistas vedybų sutartimi, t. y. šeimos turtas (3.85 str. 4 d.).

Vedybų sutartis yra unikali savo turiniu. Jos potencialias sąlygas galima suskirstyti į dvi grupes: 1) sąlygos, nustatančios turto teisinį režimą; 2) sąlygos, reglamentuojančios prievolių santykius. Vedybų sutarties turinio klausimas yra gana sudėtingas ir vertas atskiro nagrinėjimo, todėl šiame straipsnyje jis nebus detalai aptartas.

Galimybė sudaryti vedybų sutartį tiek iki santuokos, tiek ir santuokos metu, taip pat pagrindinė vedybų sutarties paskirtis – turto teisinio režimo nustatymas – lemia būtinybę iš-

nagrinėti jos (sutarties) galiojimą laiko atžvilgiu. Visų pirma svarbu nustatyti vedybų sutarties įsigaliojimo momentą. Galimi trys variantai:

1. Įsigaliojimas nuo santuokos įregistravimo. Ši tvarka taikoma ikivedybinėms sutartims. Pabrėžtina, kad nėra nustatyta kokių nors laiko ribų tarp ikivedybinės sutarties ir santuokos sudarymo. Ikivedybinė sutartis galėtų būti sudaryta tiek santuokos registravimo dieną, tiek prieš gana ilgą laikotarpį iki jos. Anot kai kurių mokslininkų, tai gali sukelti teisinį neapibrėžtumą [5, p. 76]. Kaip viena iš išeičių siūloma ikivedybinei sutarčiai taikyti pagal analogiją normas, reguliuojančias preliminarios sutarties sudarymą. Tokiu atveju neįregistruvus santuokos per nustatytą laiką (Lietuvoje – per vienerius metus) nuo ikivedybinės sutarties sudarymo ši pasibaigia.

Kai kurie mokslininkai linkę traktuoti ikivedybinę sutartį kaip sandorį numatant atidedamąją sąlygą, nuo kurios priklauso pačios sutarties įsigaliojimas ir šalių teisių ir pareigų atsiradimas [9, p. 156]. Šios nuomonės oponentų teiginiai grindžiami tuo, kad bet kokios sąlygos, nurodytos sutartyje, atsiradimas ar buvimas negali priklausyti išimtinai nuo sutarties šalių valios, nes tokiu atveju dingsta sąlygos atsiradimo tikimybės objektyvumas [5, p. 79]. Taip pat nurodoma, kad atidedamoji sąlyga turi būti papildoma, įtraukiama šalių valia, t. y. sutartis galėtų būti sudaroma ir be jos. Nurodymas, kad ikivedybinė sutartis įsigalioja nuo santuokos sudarymo, anot jų, yra neatsitiktinė, šalių sutarta, bet įstatymo imperatyviai nustatyta vedybų sutarties galiojimo sąlyga [4, p. 105]. Tačiau iš viso, kas pasakyta, daromos dvejopos išvados. Vieni, laikydami santuoką esmine vedybų sutarties sąlyga, siūlo nustatyti, kad ikivedybinė sutartis laikoma sudaryta tik nuo santuokos registravimo dienos [4, p. 105]. Kiti eina dar toliau. Jų manymu, teisė sudaryti vedybų sutartį suteiktina tik asmenims, pateikusiems prašymą dėl santuokos įregistravimo [5, p. 76]. Priešingu atveju gali kilti klausimas: „Ar gali būti sudaromos kelios ikivedybinės sutartys su skirtingais asmenimis, arba pažeidžiant tokias santuokos sudarymo sąlygas kaip monogamija [7, p. 139], artimos giminystės nebuvimas?“.

Ne mažiau svarbus yra santuokos sudarymo momento nustatymas. Problemų gali kelti bažnytinės santuokos pripažinimas, o būtent tai, kad Civilinis kodeksas suteikia bažnytinės santuokos įtraukimui į civilinės metrikacijos įstaigos apskaitą konstitucinę reikšmę. Teisiškai nuo įtraukimo į apskaitą priklauso tokios santuokos pripažinimas ir įsigaliojimas, o atitinkamai ir vedybų sutarties galiojimas.

2. Įsigaliojimas nuo vedybų sutarties sudarymo momento, t. y. kai šalys susitaria dėl esminių sutarties sąlygų ir suteikia jai reikiamą formą. Civilinis kodeksas reikalauja notarinės vedybų sutarties formos (3.103 str. 1 d.). Notarinė forma privaloma tiek ikivedybinėms, tiek povedybinėms sutartims. Notarinės formos turi būti ir vedybų sutarties pakeitimai. Šia prasme nepagrįstas kodekso 3.103 straipsnio 2 dalies reikalavimas gauti teismo leidimą pakeisti sutartį. Ši norma nesiderina su kodekso 3.106 straipsnio 1 dalies nuostata, reikalaujančia tokios pat vedybų sutarties pakeitimo ir nutraukimo formos, kokia nustatyta jos sudarymo forma, t. y. notarinės.

Taip pat numatomas sutarties įregistravimas vedybų sutarčių registre (3.103 str. 2 d.). Vedybų sutarčių registras buvo įsteigtas ir jo nuostatai patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. lapkričio 20 d. [3]. Numatyta, kad registras pradės funkcionuoti tik nuo 2002 m. liepos mėnesio. Tačiau neįregistravimas neturi būti laikomas kliūtimi įsigaliojimo vedybų sutarčiai, nes tiek pagal bendrą taisyklę (CK 1.75 str. 1 ir 2 d.), tiek pagal specialią normą (CK 3.103 str. 3 d.) registravimas nėra privalomas. Dėl šios priežasties abejotina yra Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo 24 straipsnio 1 dalies nuostata, kad normos, reglamentuojančios vedybų sutartį, įsigalios tik nuo vedybų sutarčių registro veiklos pradžios [2]. Registravimui eilinį kartą suteikiama konstitucinė reikšmė. Normos dėl vedybų sutarties galėjo netrukdomai įsigaliojti kartu su naujuoju Civiliniu kodeksu. Objektyvus negalėjimas tokios sutarties įregistruoti galėtų turėti įtakos tik sutuoktinių santykiams su trečiaisiais asmenimis, tačiau ir šis nepatogumas galėtų būti įveikiamas.

3. Įsigaliojimo momentas gali būti šalių nustatytas pačioje vedybų sutartyje, svarbu tik, kad šis momentas būtų po santuokos registravimo.

Vedybų sutartis sukelia teisinės pasekmės tik ateičiai, jei šalys nesusitarė kitaip. Šis momentas yra svarbus nustatant turto, kuriam taikytinos vedybų sutarties nuostatos, sudėtį. Pirmenybę teikiant sutarties šalių valiai pripažintina, kad šalys gali nustatyti vedybų sutarties taikymą tiek jau turimam, tiek ir būsimam turtui. Kitaip tariant, galimas tam tikras atgalinis vedybų sutarties galiojimas. Jei šis klausimas specialiai neaptartas ir iš pačios sutarties sąlygų neišplaukia ko kito, vedybų sutartis taikytina tik po jos įsigaliojimo įgytam turtui. Nepriimtina literatūroje pareikštai nuomonei, kad minėtu atveju vedybų sutartis bus taikoma visam turtui, įgytam santuokoje [4, p. 106]. Be to, reikia prisiminti, kad Civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo 24 straipsnio 2 dalis draudžia vedybų sutartimi keisti turto, įgyto iki Civilinio kodekso įsigaliojimo, teisinį režimą.

Reikia trumpai aptarti vedybų sutarties galiojimo pabaigą bei jos pripažinimą negaliojančia. Kadangi vedybų sutartis yra glaudžiai susijusi su santuoka, santuokos pabaiga (dėl vieno iš sutuoktinių mirties ar paskelbimo mirusiu, arba skyrybų atveju) lemia ir vedybų sutarties pabaigą. Pagal CK 3.107 straipsnį vedybų sutarties galiojimas baigiasi nutraukus santuoką ar sutuoktiniams pradėjus gyventi skyrium<sup>1</sup>. Tačiau reikia nepamiršti CK 3.67 straipsnio, nurodančio, kad santuokos nutraukimas sutuoktinių turtinėms teisėms sukelia pasekmes nuo santuokos nutraukimo bylos iškėlimo (1 d.) ar net nuo faktinio gyvenimo skyrium pradžios (2 d.). Tokia pat taisyklė nustatyta CK 3.77 straipsnio 4 dalyje. Šios normos (3.67 str. ir 3.77 str. 4 d.) yra bendros ir taikytinos tiek, kai sutuoktinių turtinės teisės reguliuojamos įstatymu, tiek kai yra sudaryta vedybų sutartis. Tačiau pastaruoju atveju šių normų taikymas yra ribotas. Faktiškai jos taikytinos tik tais atvejais, kai sutuoktinių turtui vedybų sutartimi yra nustatytas bendrosios (jungtinės ar dalinės) nuosavybės režimas bei kai pačioje sutartyje nėra aptartos santuokos nutraukimo ar separacijos turtinės teisinės pasekmės.

Be minėtų pagrindų, vedybų sutartis taip pat baigiasi suėjus naikinamajam terminui ar įvykus naikinamajai sąlygai, jei sutartis atitinkamai buvo terminuota ar sąlyginė.

Kaip ir kiekvienas kitas sandoris, vedybų sutartis gali būti pripažinta visiškai ar iš dalies negaliojančia. Vedybų sutarties negaliojimo pagrindus galima suskirstyti į dvi grupes: 1) bendrieji sandorių negaliojimo pagrindai, numatyti Civilinio kodekso I knygoje; 2) specifiniai vedybų sutarties ar atskirų jos sąlygų negaliojimo pagrindai, nurodyti CK 3.105 straipsnyje. Atsižvelgiant į tai, kokios sandorio galiojimo sąlygos yra pažeistos, vedybų sutartis gali būti pripažinta niekine ar nugincijama. Vedybų sutartis yra niekinė pagal bendruosius sandorių negaliojimo pagrindus, jei: 1) prieštarauja imperatyvioms įstatymo normoms, viešajai tvarkai ir gerai moralei; 2) sudaryta nesilaikant notarinės formos reikalavimų, išskyrus CK 1.93 straipsnio 4 dalyje nurodytą atvejį; 3) sudaryta nepilnamečio iki 18 metų ar asmens, teismo pripažinto neveiksniu; 4) sudaryta turint tikslą pridengti kitą sandorį. CK 1.86 straipsnis mini dar vieną sandorio absoliutaus negaliojimo pagrindą – fiktyvumą, tačiau CK 3.108 straipsnio 3 dalyje šis pagrindas tik suteikia kreditoriams galimybę ginčyti vedybų sutartį.

Vedybų sutartis laikoma niekine specifiniais pagrindais, nurodytais CK 3.105 straipsnyje, tačiau detalai jų nenagrinėsime.

Vedybų sutartis gali būti nugincyta teismine tvarka, jei: 1) sudaryta ribotai veiksnas asmens be rūpintojo sutikimo; 2) sudaryta asmens, negalėjusio suprasti savo veiksmų reikšmės ar jų valdyti; 3) sudaryta iš esmės suklydus; 4) sudaryta dėl apgaulės, smurto, ekonominio spaudimo ar realaus grasinimo arba dėl susiklosčiusių sunkių aplinkybių.

Specifiniu pagrindu, kuriuo remiantis vedybų sutartis gali būti nugincyta, yra faktas, kad ji pažeidžia sutuoktinių lygiateisiškumo principą ir vienam iš jų yra labai nepalanki (CK 3.108 str. 2 d.). Visų pirma abi minėtos sąlygos turi egzistuoti kartu, todėl nedidelis ar net didelis nukrypimas nuo sutuoktinių lygiateisiškumo principo, jei dėl to kitas sutuoktinis nepatenka į nepalankią padėtį, nesudaro pagrindo pripažinti vedybų sutartį negaliojančia. Antra, minėtos aplinkybės turi egzistuoti jau sutarties sudarymo metu, nors yra ir priešingų nuomonių [9, p. 167]. Aptariamas vedybų sutarties negaliojimo pagrindas panašus į CK 1.91 straipsnyje nurodomą sandorio, sudaryto labai nepalankiomis vienai šaliai sąlygomis dėl susiklosčiusių sunkių aplinkybių (vadinamojo pavergiamojo sandorio), negaliojimą. Tačiau tarp šių pagrindų yra nemažai skirtumų. Pirma, siekiant pripažinti pavergiamąjį sandorį negaliojančiu, be

<sup>1</sup> Manytina, kad kalbama apie separaciją, o ne apie faktinį gyvenimą skyrium.

nepalankių sutarties sąlygų, nukentėjusi šalis turi įrodyti tam tikras susiklosčiusias jai sunkias aplinkybes, buvusias paskata sudaryti sandorį. Vedybų sutarties atveju pakanka, kad viena iš jos šalių atsidūrė nepalankioje padėtyje. Tokios sutarties sudarymo nukentėjusios šalies motyvai neturi reikšmės. Antra, pavergiamojo sandorio atveju nukentėjusioji šalis aiškiai supranta, kad sandoris pažeidžia jos teises, bet yra objektyviai priversta jį sudaryti. Pasirašydama nepalankių sau vedybų sutartį nukentėjusioji šalis akivaizdžiai nežino apie savo teisių pažeidimą. Jis tampa aiškus vėliau. Pagaliau pavergiamojo sandorio negaliojimo pasekmė yra vienašalė restitucija nukentėjusios šalies naudai bei jos turėtų išlaidų atlyginimas. Civilinis kodeksas aiškiai nenurodo vedybų sutarties pripažinimo negaliojančia dėl lygiateisiškumo pažeidimo pasekmių. Manytina, kad tokios pasekmės yra dvišalė restitucija. Pabrėžtina, kad tuo atveju, kai sutarties sąlygų neatitikimas lygiateisiškumo principo bei vieno iš sutuoktinių nepalanki padėtis atsirado vėliau, sudarius sutartį, galima kalbėti tik apie sutarties pakeitimą ar nutraukimą dėl pasikeitusių aplinkybių (CK 6.204 str.). Tačiau šiuo pagrindu pakeisti ar nutraukti sutartį gali tik abi šalys savo sutarimu ar teismas savo sprendimu. CK 3.108 straipsnio 2 dalyje nurodomos normos veikimą galima būtų pailiustruoti JAV teisinės praktikos pavyzdžiu. Vienas iš pagrindinių kriterijų, kuriais vadovaujasi šios šalies teismai, sprenddami, ar vedybų sutartis galioja, yra jos sąlygų sąžiningumas. Kaip pažymėjo Niu Džersio valstijos Aukščiausiasis Teismas byloje *DeLorean v. DeLorean*, tam, kad vedybų sutartis būtų pripažinta sąžininga, ji nebūtinai turi būti „dora ir teisinga“. Net jei vienam sutuoktiniui pagal vedybų sutartį tenkanti nauda (pvz., dalijant bendrą turtą) yra labai maža ar neproporcinga kito sutuoktinio gaunamai naudai, tačiau pirmasis pasirašė tokią sutartį laisva valia, nebūdamas suklaidintas dėl kito sutuoktinio materialinės padėties, vedybų sutartis galios. Svarbu, kad vienas iš sutuoktinių nebūtų paliekamas visai be turto, taip verčiamas elgetauti ar prašyti valstybės paramos [11, p. 95]. Ar sutuoktinis yra pakankamai aprūpintas, teismas sprendžia atsižvelgdamas visų pirma į jo paties turimą turtą ir gaunamas pajamas. Taip bandoma pabrėžti sutuoktinių valios autonomijos, reguliuojant tarpusavio turtinius santykius, vaidmenį. Jie patys laisvai sprendžia, kas yra sąžininga, o teismas atlieka tik formalios kontrolės funkciją, įsikišdamas tik ypatingais atvejais. Tačiau yra vienas niuansas, kuris visada turi lydėti minėtą sąžiningumo reikalavimą: sutuoktiniai prieš pasirašydami vedybų sutartį turi vienas kitą supažindinti su savo materialine padėtimi. Teismai ypač atkreipia dėmesį į sutuoktinių materialinės padėties atskleidimo išsamumą ir visapusiškumą, kurių laipsnis priklauso nuo kiekvienos valstijos teisės aktų reikalavimų. Vienur, pavyzdžiui, Kolorado ar Kalifornijos valstijoje, kiekvienas sutuoktinis yra papildomai įpareigotas savarankiškai aiškintis antrojo sutuoktinio materialinę padėtį, todėl reikalavimas ją visapusiškai atskleisti yra labiau formalus. Kitur, pavyzdžiui, Niu Džersio valstijoje, įstatymai nenumato minėtos „tardymo“ pareigos, todėl atskleidimo reikalavimas yra daug griežtesnis (pvz., reikalaujama prie vedybų sutarties pridėti detalų turimo turto ir gaunamų pajamų sąrašą) [11, p. 96–97].

Kadangi santuoka yra esminė vedybų sutarties galiojimo sąlyga, pirmosios pripažinimas negaliojančia daro negaliojančią ir pačią vedybų sutartį. Tai leidžia išvengti dviejų atskirų reikalavimų pareiškimo. Dauguma santuokos negaliojimo pagrindų (amžiaus, veiksnumo ar valios trūkumai) panašūs į atitinkamus vedybų sutarties negaliojimo pagrindus. Kita vertus, vedybų sutarties pripažinimas negaliojančia nedaro negaliojančios santuokos. Siekiant apginti sąžiningo sutuoktinio interesus išimtiniais atvejais įstatymas prilygina jos teisinės pasekmės galiojančios santuokos pasekmėms (3.45 str. 2 d., 3.46 str. 1 d.). Tai visų pirma liečia turtines pasekmes – turto dalijimą ir išlaikymo teikimą. Literatūroje tokia situacija vadinama „numanoma“ santuoka [7, p. 125]. Kyla klausimas, ar tokiu atveju negalima būtų taikyti ir tarp „numanomų“ sutuoktinių sudarytos vedybų sutarties nuostatų? Tokią galimybę tiesiogiai numato Rusijos Federacijos šeimos kodekso 30 straipsnio 4 dalis [12, p. 90]. Ji pripažįstama ir užsienio teisinėje literatūroje [7, p. 125; 11, p. 108]. Mūsų Civilinis kodeksas to taip pat akivaizdžiai nedraudžia ir, manytina, kad tokia pozicija turėtų prasmę. Žinoma, tuomet atsirastų galimybė ir tikslingumas reikalauti pripažinti tokią „numanomą“ vedybų sutartį negaliojančia.

Sutuoktiniai gali savo susitarimu pakeisti ar nutraukti vedybų sutartį. Keisti ar nutraukti galima tiek dar neįsigaliojusią, tiek jau galiojančią sutartį. Siekiant užkirsti kelią galimiems

pažeidimams įstatymas draudžia vedybų sutarties pakeitimų atgalinį galiojimą (3.103 str. 2 d.), tačiau tai nereiškia, kad pakeitimai bus taikomi tik tokiam turtui, kuris įgytas jiems įsigaliojus. Nutraukus vedybų sutartį visas sutuoktinių turtas, įgytas po nutraukimo, patenka įstatymo nustatyto teisinio režimo sferon. Nutraukimas taip pat neturi grįžtamosios galios, jeigu sutuoktiniai nesusitaria kitaip. Nutraukiant vedybų sutartį vienos iš šalių reikalavimu taikomi bendrieji reikalavimai dėl sutarčių nutraukimo, todėl detaliai jų čia nenagrinėsime.

Civilinis kodeksas numato sąžiningų trečiųjų asmenų interesų gynimo būdus keičiant arba nutraukiant vedybų sutartį. Visų pirma reikalaujama sutarties pakeitimus ar nutraukimą registruoti vedybų sutarčių registre arba atskiro pranešimo apie juos sutuoktinių kontrahentams tam, kad būtų galima bendraujant su jais remtis tokių pakeitimų ar nutraukimo faktu (3.103 str. 2, 3 d.). Sutuoktinių kreditorių interesai taip pat ginami remiantis *actio pauliana*, t. y. suteikiant kreditoriams teisę ginčyti tiek pačią vedybų sutartį, tiek ir jos pakeitimus ar nutraukimą (3.106 str. 4 d.). Atkreiptinas dėmesys, kad šiuo atveju skolininko, t. y. sutuoktinio, sudariusio, pakeitusio ar nutraukusio vedybų sutartį, nesąžiningumas preziumuojamas, todėl jo nereikia įrodinėti (CK 6.67 str. 1 p.).

Kritikuotina CK 3.70 straipsnio 1 dalies norma, nustatanti, kad sutuoktinis, kaltas dėl santuokos nutraukimo, praranda tas teises, kurias ... vedybų sutartis suteikia išsituokusiam sutuoktiniui. Įdomumo dėlei verta atkreipti dėmesį, kad tokio abejotino kišimosi į sutartinius santykius neišvengė ir kitos užsienio šalys. Apžvelgsime šios taisyklės evoliuciją JAV. Pažymėtina, kad palyginti neseniai teismai laikydavo negaliojančiomis vedybų sutarties sąlygas, numatančias turtines santuokos nutraukimo pasekmes – turto padalijimą ir išlaikymo teikimą kaip prieštaraujančias viešajam interesui [11, p. 101–102]. Buvo manoma, kad tokios sąlygos netiesiogiai skatina skyrybas. Vėliau, įvykus ryškiems socialiniams pokyčiams, turėjusiems įtakos valstybės politikai šeimos ir santuokos atžvilgiu, minėta nuomonė evoliucionavo. Byloje *Posner v. Posner* Floridos valstijos Aukščiausiasis Teismas pripažino, kad tokios vedybų sutarčių sąlygos galioja, jei tik atitinka bendruosius tokiems susitarimams taikytinus principus: laisva valia ir sąžiningumas sudarant sutartį bei sutuoktinių visapusiškas materialinės padėties atskleidimas [11, p. 102]. Buvo, tačiau, ir tarpinių pozicijų, panašių į dabartinio Lietuvos CK rengėjų nuomonę. Byloje *Gross v. Gross* Ohajo valstijos Apeliacinis teismas nurodė, kad vedybų sutarties sąlygos dėl turto dalijimo ir išlaikymo teikimo skyrybų atveju nėra savaime negaliojančios, tačiau jomis negali remtis sutuoktinis, kaltas dėl santuokos nutraukimo [11, p. 101]. Šiai nuomonei buvo pagrįstai prieštaraujama JAV teisinėje literatūroje, pabrėžiant, kad specialus minėtų vedybų sutarčių sąlygų tikslas riboja bendrų sutarčių teisės principų griežtą taikymą. Pirmenybė turėtų būti suteikta sutuoktinių ketinimams vedybų sutarties sudarymo metu. Jeigu sutuoktiniai atskirai numato santuokos iširimo (skyrybų ar separacijos) turtines pasekmes, galima preziumuoti, kad jie galvoja ir apie atitinkamą (netinkamą) vieno iš jų ar abiejų elgesį, lemsiantį santuokos iširimą. Jeigu sutuoktiniai iš tikrųjų ketino numatyti sankciją už netinkamą elgesį šeimoje ir panaikinti tarpusavio sutartinius įsipareigojimus, visai netaikant vedybų sutarties nuostatų, ar taikant jas tik nekalto sutuoktinių naudai, jie laisvai galėjo išreikšti tai sutartyje [11, p. 103]. Taigi teisingesnė atrodytų pozicija, pripažįstanti vedybų sutartį galiojančia abiem sutuoktiniams neatsižvelgiant į jų elgesį po santuokos sudarymo, jei tik pati sutartis nenustato kitaip ir jei ji atitinka visus galiojimo reikalavimus.

Aptariama CK 3.70 straipsnio 1 dalies norma yra ydinga ir kitu, bendresniu, požiūriu. Akivaizdu, kad ja siekiama ne tik (ir galbūt ne tiek) ginti sąžiningo sutuoktinio interesus, bet taip pat nustatyti sankciją kaltam sutuoktiniui. Taigi ji iš esmės vertintina kaip prievartos priemonė palaikyti šeimos ir santuokos stabilumą. Jau seniai pripažinta, kad bet kokių prievartos priemonių, varžančių vieną jautriausių ir intymiausių žmogaus gyvenimo sferų, taikymo tikslingumas yra abejotinas. Tokių prievartos priemonių taikymo rezultatas yra ne tik skyrybų, bet ir pačių santuokų sumažėjimas, nes santuoka ir šeima iš dviejų žmonių savanoriškos sąjungos netiesiogiai virsta narvu, iš kurio išėiti labai sunku [13, p. 172–173]. Tokios santuokos tikrai nebus populiarios. Dėl labai bendro pobūdžio bei neapibrėžtumo CK 3.70 straipsnio 1 dalies normos taikymo padariniai gali būti labai sunkūs ir nepateisinami. Ji faktiškai leidžia palikti kaltą (nepriklausomai nuo kaltės laipsnio ir pobūdžio) dėl santuokos nu-

traukimo sutuoktinį visai be turto. Reikia rimtai apsvarstyti, ar šiuo atveju įstatymas nėra per griežtas.

Priėjome labai jautrų atsakomybės už vedybų sutarties pažeidimus klausimą. Šio straipsnio tikslas nėra galutinai išspręsti problemą, bet labiau išskelti pateikiant kelias bendras pastabas. Nepaisant vedybų sutarties priskyrimo civilinių sandorių kategorijai, viena-reikšmiškas atsakymas dėl bendrų sutartinės civilinės atsakomybės taisyklių taikymo jos atžvilgiu būtų nepakankamas. Visų pirma reikia prisiminti, kad civilinė atsakomybė, kaip papildoma prievolė, atsiranda neįvykdžius ar netinkamai įvykdžius pagrindinę prievolę. Prisimenant anksčiau minėtą vedybų sutarties specifiką, manytina, kad atsakomybės taikymas artimesnis prievolinei sutarties turinio daliai. Sutarties nuostatos dėl turto teisinio režimo nustatymo fiksuoja tam tikrą teisinį statusą, todėl apie jų pažeidimą galima kalbėti labai santykinai. Sutuoktiniai gali numatyti turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo tvarką, tarpusavio išlaikymo pareigas, t. y. klausimus, susijusius su vieno ar kito sutuoktinio aktyviomis ar pasyviomis pareigomis, už kurių nevykdymą gali kilti (arba nekilti) atsakomybė. Klausimo sprendimą apsunkina turtinės civilinės atsakomybės prigimties nesuderinamumas su šeiminių santykių, pagrįstų (bent teoriškai) tarpusavio pasitikėjimu ir meile, o ne naudos siekimu, prigimtimi. Turtinio pobūdžio nesutarimai, kurių sutuoktiniai negali išspręsti tarpusavio sutarimu, liudija akivaizdų disbalansą šeimoje, kuris gali pasiekti kritinę ribą griežtai pritaikius normas dėl civilinės atsakomybės. Iškilusi problema panaši į anksčiau aptartą prievartos priemonių naudojimo siekiant šeimos stabilumo problemą. Civilinės atsakomybės neapgalvotas taikymas ir ypač jos hiperbolizavimas greičiau padėtų sugriauti šeimą, negu ją apginti. Daug sunkiau spręsti civilinės atsakomybės taikymo klausimą, kai šeimos iširimas dėl turtinio pobūdžio ginčų dar nėra akivaizdus. Pavyzdžiui, CK 3.98 straipsnis įpareigoja kiekvieną sutuoktinį atlyginti bendrosios jungtinės nuosavybės sumažėjimą, įvykusį dėl jo kaltės, tačiau „užšaldo“ šios kompensacijos išmokėjimą iki bendrosios jungtinės nuosavybės režimo pabaigos, tuo šiek tiek sušvelnindamas normos taikymo padarinius. Dėl minėtų priežasčių civilinė atsakomybė turėtų atlikti kompensacinį, bet jokių būdu ne baudimo vaidmenį. Atsakomybės netesybų forma numatymas bei leidimas sutuoktiniams laisvai nustatyti ją vedybų sutartyje prieštarautų pačiam santuokos tikslui – šeimos sukūrimui. Nereikia pamiršti, kad tokios pareigos kaip sutuoktinių tarpusavio išlaikymas ir dalyvavimas tenkinant bendrus poreikius, yra nustatytos visos šeimos labui. Vienam iš sutuoktinių negalint vykdyti šių pareigų tokiu mastu, koks numatytas vedybų sutartyje, priimtinesnis atrodo sutarties pakeitimas ar nutraukimas. Kita vertus, minėtos pareigos gali būti sutuoktinio nevykdomos sąmoningai, todėl nenumatymas jokių sankcijų paverstų vedybų sutartį fikcija. Aptariamojoje situacijoje bus pateisinamas priverstinis pareigos vykdymas. Jeigu vienas sutuoktinis savo kaltais veiksmais pažeisdamas vedybų sutarties nustatytas pareigas padaro žalą kito sutuoktinio ar bendram turtui, jo atleidimas nuo atsakomybės atrodytų neteisingas, tačiau sunkiausia yra surasti pusiausvyrą tarp bendrų šeimos ir kiekvieno sutuoktinio turtinių interesų.

Vedybų sutartį reikia skirti nuo sutarčių dėl santuokos nutraukimo ar gyvenimo skyrium (separacijos), sudaromų atitinkamai 3.51–3.53 straipsnių bei 3.73–3.78 straipsnių nustatyta tvarka, padarinius. Visų pirma, šios sutartys skiriasi nuo vedybų sutarties savo platesniu turiniu, būtent, galimybe aptarti ne tik turtinius, bet ir kitus santykius, pavyzdžiui, vaikų gyvenamosios vietos ir auklėjimo klausimus. Antra, skirtingai nuo vedybų sutarties, jos sudaromos paprasta rašytine forma. Trečia, vedybų sutartį gali sudaryti tiek sutuoktiniai, tiek asmenys, nesantys tarpusavio santuokoje, o sutarties dėl santuokos nutraukimo ar separacijos padarinių subjektais gali būti tik sutuoktiniai. Be to, vedybų sutartis gali nustatyti iš esmės bet kio turto, įgyto tiek iki santuokos, tiek santuokoje, esamo ar būsimo, teisinį režimą, o tai vėliau turės reikšmės dalijant bendrą turtą. Sutarties dėl santuokos nutraukimo ar separacijos padarinių objektu gali būti tik jau esamas sutarties sudarymo metu turtas. Nepaisant esminių skirtumų minėtos sutarčių rūšys gali sutapti savo turiniu. Pavyzdžiui, jos gali skirtingai reglamentuoti to paties turto teisinį likimą. Tokiu atveju pirmenybė turėtų būti atiduota vedybų sutarčiai, jei kito neišplaukia iš jos pačios turinio. Kita vertus, CK 3.59 straipsnis numato galimybę sutuoktiniams sudaryti notarinę sutartį dėl turto padalijimo, nutraukiant santuoką vieno iš jų prašymu. Manytina, kad tokia sutartis yra ne kas kita, kaip vedybų sutartis. Jeigu



sudarius tokią notarinę sutartį dėl turto padalijimo paaiškėtų, kad turtiniai sutuoktinių santykiai jau buvo sureguliuoti vedybų sutartimi, sudaryta anksčiau, tai reglamentuojant skirtingo turto priklausomybės ar padalijimo klausimus pirmenybę turės vėlesnė sutartis, t. y. sutartis dėl turto padalijimo.

## Išvados

1. Vedybų sutartis iš prigimties yra civilinis teisinis sandoris, tačiau dėl savo ypatingos paskirties, subjektinės sudėties bei turinio specifikos ji neturėtų būti tapatinama su kitais komercinio pobūdžio sandoriais. Tai sudėtingas darinys, aiškiai atspindintis šeimos ir civilinės teisės sąlyčio sferą.

2. Civilinio kodekso pateikiamas vedybų sutarties apibrėžimas yra tikslingas atsižvelgiant į kodekse minimas jos rūšis ir subjektus.

3. Reikia pripažinti glaudų vedybų sutarties ir santuokos tarpusavio ryšį ir priklausomybę. Tai liečia bendro sutartinio ir santuokinio veiksnio santykį, ikivedybinės sutarties ir sužadėtuvių tarpusavio ryšį, santuokos ir vedybų sutarties galiojimo, nutraukimo bei kitus klausimus. Atsižvelgiant į minėtą ryšį reikėtų su vedybų sutartimi susijusias teisės normas aiškinti ir taikyti.

4. Rimtai svarstyti ikivedybinės sutarties paskirtis ir reikšmė. Normos, reglamentuojančios jos sudarymą, stokoja aiškumo, o tai gali sukelti praktinių problemų. Reikėtų tikslinti subjektus, turinčius teisę sudaryti šią sutartį, o tai ypač aktualu nepilnamečių ir riboto veiksnio asmenų atžvilgiu, svarstyti apribojimus, taikytinus sudarant ikivedybinę sutartį, pavyzdžiui, ar gali ją sudaryti asmuo, esantis santuokoje, ar nėra tikslinga riboti laikotarpį tarp ikivedybinės sutarties ir santuokos sudarymo ir kt.

5. Neatsakytas lieka klausimas dėl galimybės pasinaudoti atstovavimo institutu sudarant vedybų sutartį.

6. Vedybų sutarties įsigaliojimo tikslo momento nustatymas turi didelę praktinę reikšmę, tačiau padėtį kartais apsunkina teisės normų netobulumas. Kaip pavyzdį galima paminėti dviprasmišką situaciją dėl bažnytinės santuokos įsigaliojimo. Pagal bendrą taisyklę vedybų sutartis ir jos pakeitimai galioja tik ateičiai, tačiau gali būti ir išimčių. Taip pat svarstyti galimybę taikyti vedybų sutarties nuostatas santuokos pripažinimo negaliojančia atveju siekiant sąžiningo asmens interesų apsaugos.

7. Atsižvelgiant į vedybų sutarties nekomercinį pobūdį, jos galimą įtaką sutuoktinių tarpusavio santykiams bei siekiant ginti potencialiai silpnosios jos šalies ir sąžiningų trečiųjų asmenų teisėtus interesus, sutarties laisvės principo taikymo ribojimas šioje srityje yra pateisinamas. Bėgia apsispręsti dėl šio ribojimo masto. Šiuo atžvilgiu įstatymo formuluotė kartais yra per griežta ir nepagrįstai suvaržo subjektų valios autonomiją.

8. Klausimas dėl atsakomybės už vedybų sutarties pažeidimus reikalauja atskiro ir detalesnio aptarimo. Nors būtinybė ginti sąžiningo sutuoktinio interesus nekelia abejonių, griežtas civilinės atsakomybės normų taikymas šioje srityje būtų sunkiai pateisinamas. Manytina, kad daugiau naudos turėtų kitų civilinių teisių gynimo būdų taikymas.



## LITERATŪRA

1. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000. Nr. 74–2262.
2. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas // Valstybės žinios. 2000. Nr. 74–2262.
3. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. lapkričio 20 d. nutarimas Nr. 1372 „Dėl Vedybų sutarčių registro steigimo ir Vedybų sutarčių registro nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2001. Nr.98–3490
4. Муратова С. А. Семейное право. – Москва, 2001.

5. **Сосипатрова Ч. Е.** Брачный договор: правовая природа, содержание, прекращение // Государство и право. 1999. № 3.
6. **Функ Я. И.** Брачный договор. – Минск, 2000.
7. **François Terré, Philippe Simler.** Droit civil: Les régimes matrimoniaux. 2<sup>e</sup> édition. – Dalloz, 1994.
8. **The Italian Civil Code and Complementary Legislation** – Oceana Publications Inc.б 1993.
9. **Антокольская М. В.** Семейное право. – Москва, 2001.
10. **Бондов С. Н.** Брачный договор. – Москва, 2000.
11. **Harry D. Krause.** Family Law. Cases, Comments and Questions. 3<sup>rd</sup> edition. – West Publishing Co.
12. **Комментарий** к Семейному кодексу Российской Федерации. – Москва: Издательство «Норма», 2001.
13. **Покровский И. А.** Основные проблемы гражданского права. – Москва: «Статут», 2001.
14. **The Civil Code of Latvia.** Translation and Terminology Centre, 2001.



## *The Place of Marriage Contract in the System of Contracts*

*Doctoral Candidate Michail Cvelich*

*Law University of Lithuania*

### **SUMMARY**

*Upon entering into force of the new Civil Code of Lithuania one could think of a completely new model of regulation of the family relationship. The new tendency was first of all reflected in the incorporation of the Family Law as an integral part into the system of Civil Law. This resulted in significant liberalization of regulation, minimizing of strict state control, especially in the sphere of marital property relationship. The consorts for the first time were granted the right to determine by means of marriage contract their property status, regulate the management of property during the marriage and the division of it upon divorce or separation as well as specify the peculiarities financial support and alimony duties. Marriage contract by its nature could be described as the kind of civil bargains. Nonetheless its specific features do not allow to completely unify it with other civil contracts, as the latter are mainly of commercial character. In order to introduce a more precise vision of the nature and particularities of the marriage contract the article analyzes several questions:*

- 1. Persons, eligible to enter a marriage contract. It is important to consider whether general contractual capacity is applicable in this respect. Should the capacity to contract a marriage be a precondition for allowing to enter a marriage contract? This particularly concerns minors and persons under care or guardianship.*
- 2. Scope of application of the principle of contractual liberty to the marriage contract.*
- 3. Should any restrictions be imposed as to the liberty of concluding of premarital agreements at any time before marriage?*
- 4. Entering into force of the marriage agreement and its possible retroactive effect.*
- 5. Means and procedure for altering, termination of the marriage contract and the grounds for proclaiming it null and void.*
- 6. Questions of civil liability for breach of the marriage contract.*

*The article also reveals the differences between marriage contract and other similar agreements, like separation or divorce agreements. The author makes some proposals as to the improvement of legal regulation of the abovementioned questions on the basis of comparative analysis and his own interpretation of the law.*

